

Testament na smartfonie?

data aktualizacji: 2024.10.20 autor: Joanna Chrostowska, radca prawny

Na początku czerwca rząd opublikował projekt ustawy zmieniającej przepisy Kodeksu cywilnego w zakresie prawa spadkowego. Projektowane zmiany przewidują między innymi wprowadzenie instytucji tak zwanego testamentu audiowizualnego.

Już od wielu lat podnosi się postulaty zmian w prawie spadkowym, argumentowane głównie tym, że przepisy prawa spadkowego, uchwalone ponad pół wieku temu nie przystają do potrzeb współczesnego społeczeństwa. Na część tych postulatów odpowiada opublikowany ostatnio projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego.

Projekt przewiduje, że spadkodawca będzie mógł oświadczyć ostatnią wolę ustnie przy jednoczesnej obecności co najmniej trzech świadków, jeżeli wskutek szczególnych i nagłych okoliczności, uzasadniających obawę rychłej śmierci spadkodawcy, zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub nadmiernie utrudnione. Przesłanki sporządzenia tego szczególnego testamentu sprowadzono w istocie do jednej. Odmienne bowiem niż dotychczas, do sporządzenia testamentu nie wystarczy samo istnienie obawy rychłej śmierci spadkodawcy albo samo istnienie szczególnych okoliczności, wskutek których zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub bardzo utrudnione. Proponowane rozwiązanie prowadzi do połączenia tych przesłanek, a dodatkowo, aby

można było sporządzić testament ustny, szczególne okoliczności będą musiały wystąpić nagle.

Natomiast w nawiązaniu do pojawiających się w różnych systemach prawnych propozycji stworzenia nowych form testamentu, które polegałyby na utrwaleniu ustnego oświadczenia woli testatora za pomocą metod wykształconych w toku rozwoju technologicznego (np. w postaci nagrania wideo lub utrwalenia głosu spadkodawcy), projekt nowelizacji Kodeksu cywilnego zawiera tego rodzaju nowatorskie rozwiązanie w postaci testamentu ustnego audiowizualnego. Podkreślenia wymaga, że nie jest to nowa forma testamentu szczególnego, ale nowy sposób utrwalenia treści testamentu ustnego.

Testament ustny audiowizualny będzie można sporządzić w tych samych okolicznościach, co testament ustny z udziałem świadków. Oba rodzaje testamentu ustnego różnicować będzie forma ich utrwalenia. Możliwość sporządzenia testamentu w nowym kształcie będzie zatem ograniczona jedynie do sytuacji szczególnych, tzn. takich, w których wyłączone jest całkowicie lub utrudnione jest w stopniu znaczącym sporządzenie testamentu w formie zwykłej.

Jak czytamy w uzasadnieniu projektu, za wprowadzeniem nowego rodzaju testamentu ustnego przemawiają liczne argumenty.

Po pierwsze, pomimo generalnego wzrostu świadomości prawnej społeczeństwa, nadal, w pewnych grupach społecznych, testament nie stanowi rozpowszechnionej formy rozrządzenia swym majątkiem na wypadek śmierci. Testatorzy często podejmują decyzje o sporządzeniu testamentu w ostatnich chwilach swojego życia.

Po drugie, ustawodawca powinien umożliwić sporządzenie testamentu ustnego audiowizualnego osobie znajdującej się w sytuacji nagłej i zagrażającej jej życiu (np. rannej w wypadku samochodowym albo doświadczającej zawału serca), nawet jeżeli brak jest świadków, którzy mogliby zapamiętać i utrwalić lub następnie utrwalić treść takiego testamentu.

Po trzecie, utrwalenie testamentu w formie audiowizualnej w wielu sytuacjach może stanowić jedyną możliwość skutecznego sporządzenia testamentu ustnego ze względu na ograniczenia co do tego kto nie może być świadkiem takiego testamentu, tj. osoba, dla której w testamencie została przewidziana jakakolwiek korzyść i osoby najbliższe.

Na koniec podkreślenia też wymaga, że pojawiają się liczne głosy dotyczące zagrożenia związanego z możliwym fałszerstwem takich testamentów, zwłaszcza w drodze technologii tzw. deep fake, czyli obróbki audiowizualnej, która polega na łączeniu obrazów i dźwięków przy użyciu sztucznej inteligencji.

Źródło: <https://eglos.pl/aktualnosci/item/44308-testament-na-smartfonie>